VOLNÝ POHYB ZBOŽÍ

Volný pohyb zboží je spolu s volným pohybem kapitálu, služeb a osob jednou ze čtyř základních hospodářských svobod EU. Tento dokument vysvětluje jeho právní základ, historii jeho vývoje, problémy, které se v souvislosti s ním objevily, a práci Evropského parlamentu na jejich odstranění.

PRÁVNÍ ZÁKLAD

Volný pohyb zboží přes hranice jednotlivých států EU má právní základ ve **Smlouvě o fungování Evropské unie**.

— Článek 26 této smlouvy ukládá EU povinnost přijmout opatření za účelem vytvoření a zajištění fungování vnitřního trhu. Definuje také „vnitřní trh" jako „prostor bez vnitřních hranic, v němž je zajištěn volný pohyb zboží, osob, služeb a kapitálu".

— Články 28–37 této smlouvy pak nastiňují, jakým způsobem má EU vnitřního trhu dosáhnout, udržovat jej a rozvíjet. Opatření v této oblasti zahrnují zákaz vývozních a dovozních cel mezi zeměmi EU a uplatňování společného celního sazebníku na produkty pocházející ze třetích zemí.

PROČ JE VOLNÝ POHYB ZBOŽÍ TAK DŮLEŽITÝ?

Zásadu volného pohybu zboží zastává EU dlouhodobě. Cílem jejího zavedení bylo dosažení evropské integrace a hospodářského růstu prostřednictvím obchodu.

Po druhé světové válce byla Evropa ekonomicky roztříštěná a rozdělená nepružnými obchodními překážkami mezi jednotlivými státy. Hospodářskému rozvoji a poválečné obnově Evropy bránily odlišné měny a nejrůznější cla, omezení a protichůdné normy. EU se již od nejranějších fází svého vývoje v 50. letech 20. století snažila tuto situaci napravit vytvořením společného trhu – nadnárodního společenství založeného na volném pohybu:

— zboží,

— osob,

— služeb,

— kapitálu.

Cílem Evropského hospodářského společenství (jednoho z evropských společenství, která EU předcházela) a společného trhu, jenž byl tímto společenstvím vytvořen, bylo změnit podmínky obchodu a výroby v zemích, které byly jeho členy, a být krokem k užšímu politickému sjednocení Evropy. Mezi jeho konkrétní cíle patřilo zlepšení životních a pracovních podmínek, vyvážený obchod, spravedlivá hospodářská soutěž a zmírnění hospodářských a sociálních rozdílů mezi jednotlivými regiony. Usilovalo rovněž o postupné zrušení omezení v rámci mezinárodního obchodu prostřednictvím společné obchodní politiky.

Společný trh, později známý jako „jednotný trh“ nebo „vnitřní trh“ (oba pojmy jsou vzájemně zaměnitelné), byl klíčovou hnací silou konkurenceschopnosti a růstu EU. EU se od svého založení soustavně snaží zlepšovat své fungování a odstraňovat překážky bránící obchodu, současně však zajišťovat bezpečnostní normy pro spotřebitele a podniky. Její současné úsilí v této oblasti se zaměřuje na další prohloubení a integraci jednotného trhu, mimo jiné prostřednictvím zjednodušení pravidel a zmírnění administrativní zátěže, a na snížení vnější závislosti.

POČÁTKY VOLNÉHO POHYBU ZBOŽÍ

Ústřední úlohu při vzniku EU hrál volný pohyb dvou druhů zboží, uhlí a oceli. Tyto zdroje poháněly – s ničivými důsledky – vojenskou mašinérii první a druhé světové války. V rámci úsilí evropských vlád o zajištění trvalého míru přednesl francouzský ministr zahraničních věcí Robert Schuman dne 9. května 1950 deklaraci, v níž navrhl vytvoření Evropského společenství uhlí a oceli. Toto společenství by vedlo ke společnému využívání uhlí a oceli ze šesti zemí: Francie, Západního Německa, Itálie, Nizozemska, Belgie a Lucemburska. Válka mezi těmito zeměmi by tak podle deklarace byla „nejenom nemyslitelná, nýbrž i prakticky nemožná“.

Evropské společenství uhlí a oceli bylo zřízeno Pařížskou smlouvou v roce 1951. Organizovalo volný pohyb těchto dvou klíčových zdrojů pro energetiku a infrastrukturu mezi zúčastněnými zeměmi, uvolnilo přístup ke zdrojům pro jejich výrobu a řešilo nedostatek kvalifikované pracovní síly. Zavedlo rovněž mechanismy a pravidla pro dohled nad trhem, sledování dodržování pravidel hospodářské soutěže a zajištění transparentnosti cen.

Římská smlouva z roku 1958 založila Evropské hospodářské společenství a společný trh. Sdružila šest výše uvedených zemí a stanovila pro své členy harmonogram pro odstranění celních překážek, včetně cel a množstevních omezení (kvóty pro množství vyvezeného nebo dovezeného zboží). Na jejím základě byl rovněž podle uvedeného harmonogramu postupně zaváděn společný celní sazebník pro zboží dovážené z nečlenských zemí. Toho bylo dosaženo k 1. červenci 1968. V letech 1957 až 1970 se obchod mezi členskými zeměmi zvýšil šestinásobně a obchod Evropského hospodářského společenství se zbytkem světa se ztrojnásobil.

PROBLÉMY S DOSAŽENÍM VOLNÉHO POHYBU ZBOŽÍ

Do roku 1968 nebyly splněny **dva cíle** Římské smlouvy:

— zákaz opatření, která by v rámci Evropského hospodářského společenství měla **rovnocenný účinek** jako cla a množstevní omezení dovozu,

— **harmonizace vnitrostátních právních předpisů** – proces, kterým by země EU upravily svou legislativu tak, aby své právní předpisy uvedly do vzájemného souladu a usnadnily jejich dodržování a prosazování napříč hranicemi jednotlivých států.

Splnění těchto cílů se stalo ústředním bodem pokračujícího úsilí o dosažení volného pohybu zboží v rámci EU.

A. Rovnocenný účinek

Jelikož Římská smlouva nedefinovala opatření, která by měla rovnocenný účinek jako cla a množstevní omezení, nebylo jejich zákazu dosaženo. Definice byly poskytnuty judikaturou, a to v těchto rozsudcích Soudního dvora:

Zákaz poplatků, jež mají rovnocenný účinek jako cla

1962: *Komise Evropského hospodářského společenství* v. *Lucemburské velkovévodství a Belgické království*

Soudní dvůr dospěl k závěru, že poplatek lze považovat za rovnocenný clu, pokud:

— je uplatňován na výrobek buď při jeho dovozu, nebo následně, a

— je uplatňován konkrétně na výrobek dovážený z jiné země EU, a nikoli na podobný výrobek vyráběný v tuzemsku.

Poplatek měnící cenu výrobku z jiné země EU by totiž měl stejný účinek na volný pohyb výrobků jako clo.

Zákaz opatření, jež mají rovnocenný účinek jako množstevní omezení

1974: *Procureur du Roi* v. *Benoît a Gustave Dassonville*

Soudní dvůr dospěl ve svém rozsudku k závěru, že jakákoli obchodní právní úprava přijatá jednou zemí EU, která by mohla narušit obchod mezi zeměmi EU (ať již přímo nebo nepřímo, skutečně nebo potenciálně), musí být považována za opatření s účinkem rovnocenným množstevním omezením, a měla by proto být zakázána.

1979: *Rewe-Zentral AG* v. *Bundesmonopolverwaltung für Branntwein*

Úvahy Soudního dvora jsou dále rozvedeny v rozsudku, který vstoupil ve známost jako „Cassis de Dijon". Tento rozsudek stanoví zásadu, že všem výrobkům, které jsou legálně vyráběny a uváděny na trh v některé zemi EU v souladu se spravedlivými a obvyklými pravidly a výrobními postupy této země, musí být umožněn přístup na trh všech zemí EU, aniž by podléhaly dalším zákazům nebo omezením definovaným ve vnitrostátním právu těchto zemí.

Základní argumentace v diskusi o definici zásady vzájemného uznávání byla tato: pokud zboží splňuje právní normy vyžadované v jedné zemi EU, jsou ostatní země EU obecně povinny toto zboží přijmout. Proto platí, že i v případě neexistence harmonizačních právních opatření EU jsou země EU povinny umožnit volný pohyb a uvádění na trh zboží, které je legálně vyráběno a uváděno na trh v jiných zemích EU.

1993: Rozsudek „Keck"

Je důležité zmínit, že zákaz množstevních omezení dovozu a všech opatření s rovnocenným účinkem byl omezen rozsudkem, který vešel ve známost jako rozsudek „Keck". Předmětem této věci byl opětovný prodej produktů v nezměněném stavu za nižší ceny, než byla jejich skutečná nákupní cena, k němuž docházelo ve Francii. Ačkoli byl opětovný prodej se ztrátou ve Francii zakázán, obhajoba tvrdila, že je tento zákaz neslučitelný se zákazem množstevních omezení dovozu a veškerých opatření s rovnocenným účinkem, jakož i se zásadami volného pohybu osob, služeb a kapitálu a volné hospodářské soutěže na společném trhu. Soud shledal, že vnitrostátní pravidla omezující nebo zakazující určité způsoby prodeje pravděpodobně nenarušují

obchod uvnitř EU, a nespadají proto do oblasti působnosti tohoto zákazu, pokud jsou nediskriminační (tj. pokud se vztahují na všechny příslušné obchodníky působící na území dotčeného státu a postihují stejným způsobem, právně i fakticky, uvádění na trh tuzemských produktů i produktů pocházejících z jiných zemí EU).

Výjimky ze zákazu opatření s účinkem rovnocenným množstevním omezením

Součástí Římské smlouvy byly výjimky ze zákazu opatření s účinkem rovnocenným množstevním omezením. Tyto výjimky jsou nyní začleněny do Smlouvy o fungování EU a umožňují zemím EU přijímat omezující opatření rovnocenná množstevním omezením z neekonomických důvodů, jako jsou:

— veřejná morálka,

— politika,

— bezpečnost.

Tyto výjimky by měly být vykládány restriktivně a nemohou vést ke svévolné diskriminaci nebo skrytým obchodním překážkám mezi zeměmi EU. Musí přímo sloužit veřejnému zájmu a být přiměřené zamýšlené úrovni ochrany.

Výjimky z vnitrostátních zákazů nebo omezení

Soudní dvůr ve svém rozsudku ve věci „Cassis de Dijon" stanovil, že výrobek legálně vyrobený a uvedený na trh v jedné zemi EU by měl být způsobilý k volnému prodeji v jakékoli jiné zemi EU, aniž by se na něj vztahovaly další zákazy nebo omezení. To znamená, že země EU musí u určitých výrobků zavést výjimky z vnitrostátních zákazů nebo omezení, aby byl zajištěn jejich volný prodej, pokud dané zboží splňuje povinné požadavky, jako je:

— účinný daňový dohled,

— ochrana veřejného zdraví,

— obchodní férovost, a

— ochrana spotřebitele.

Jako příklad můžeme uvést třeba prodej majonézy v Belgii. Podle belgických právních předpisů může být výrobek označen a prodáván jako „majonéza" pouze tehdy, pokud má obsah tuku nejméně 70 % a je z 5 % tvořen čistým vaječným žloutkem. V Belgii se však tato pravidla mohou vztahovat pouze na majonézu vyráběnou belgickými výrobci; Belgie nemůže zabránit tomu, aby byl určitý výrobek označován a prodáván jako „majonéza", pokud byl vyroben jinde v EU, i když má nižší obsah tuku nebo vajec, a nesplňuje proto belgická kritéria.

Země EU jsou povinny informovat o těchto výjimkách ze svých vnitrostátních pravidel Evropskou komisi a za účelem dohledu nad těmito opatřeními byly zavedeny postupy pro výměnu informací a monitorovací systém. Tyto postupy byly aktualizovány a formalizovány v nařízení o vzájemném uznávání, které vstoupilo v platnost dne 19. dubna 2020. Toto nařízení vymezuje práva a povinnosti, jež ze zásady vzájemného uznávání plynou pro příslušné orgány a pro podniky, které prodávají zboží v jiné zemi EU. Stanoví, jak vzájemné uznávání uplatňovat v jednotlivých případech, mimo jiné prostřednictvím dobrovolného „prohlášení pro vzájemné uznávání". Jeho cílem je zlepšovat uplatňování zásady vzájemného uznávání podporou správní spolupráce,

například prostřednictvím platformy EU pro on-line sdílení informací – Informačního a komunikačního systému pro dozor nad trhem.

B. Harmonizace vnitrostátních právních předpisů

V zájmu dosažení volného pohybu zboží musely země EU harmonizovat své právní předpisy a upravit je tak, aby se usnadnilo jejich dodržování a prosazování napříč státními hranicemi. V červnu 1985 zveřejnila Evropská komise akční program, jehož cílem bylo odstranit do sedmi let všechny fyzické, technické a daňové překážky bránící volnému pohybu uvnitř EU. Bílá kniha Evropské Komise z června 1985 o dokončení vnitřního trhu pak zavedla „nový přístup", díky kterému by se zabránilo podrobné harmonizaci zaměřováním se na vzájemné uznávání vnitrostátních předpisů.

V rámci tohoto přístupu je harmonizace omezena na základní požadavky a dochází k ní, pokud nejsou vnitrostátní předpisy rovnocenné a brání obchodu. Cílem této metody je zajistit volný pohyb zboží technickou harmonizací celých odvětví a zachováním vysoké úrovně ochrany veřejného zájmu, což má dopad na oblasti, jako jsou hračky, stavební materiály, stroje, plynové spotřebiče a telekomunikační zařízení.

Jednotný evropský akt z roku 1987 stanovil právní rámec pro dokončení vnitřního trhu. Lhůta pro odstranění všech fyzických, technických a daňových překážek bránících volnému pohybu byla stanovena na 31. prosince 1992. Rozšířil rovněž používání hlasování kvalifikovanou většinou v Radě, čímž se snížil počet oblastí vyžadujících jednomyslnost. Hlasování kvalifikovanou většinou se vztahovalo na směrnice týkající se vnitřního trhu. Místo toho, aby mohly být právní předpisy přijaty pouze tehdy, pokud po ně hlasovaly všechny země EU, stačily hlasy alespoň 55 % zemí EU, které představovaly nejméně 65 % celkového počtu obyvatel Unie.

V letech 1985 až 1992 bylo v EU přijato 282 právních předpisů, jejichž cílem bylo odstranění těchto překážek, a dne 1. ledna 1993 byl vytvořen jednotný trh.

Proces harmonizace umožnil odstranit překážky bránící volnému pohybu zboží v celé EU – například tím, že se vnitrostátní předpisy nemohly uplatňovat na zboží legálně vyrobené v jiné zemi EU. Tato harmonizace rovněž zavedla společná pravidla, jejichž cílem bylo zaručit volný pohyb zboží a produktů a zohledňování dalších cílů EU, jako je ochrana životního prostředí a spotřebitelů a podpora hospodářské soutěže na trhu.

DOKONČENÍ JEDNOTNÉHO TRHU

Jednotný trh zaručuje od svého vzniku v roce 1993 volný pohyb zboží, služeb, osob a kapitálu v celé EU. Jeho součástí je 27 zemí EU a Norsko, Island a Lichtenštejnsko. Švýcarsko má částečný přístup, který se řídí dvoustrannými dohodami.

Pohyb zboží a služeb v rámci jednotného trhu však stále čelí problémům. Ve snaze tyto problémy překonat a předcházet dalším potížím v budoucnu byly podniknuty významné kroky, např.:

— přijetí nového legislativního rámce v roce 2008 s cílem posílit dozor nad trhem a soulad výrobků s předpisy,

— zřízení pracovní skupiny pro prosazování jednotného trhu v roce 2020, jejímž úkolem je spolupracovat se zeměmi EU a Evropskou komisí na

určení nejvýznamnějších a nejnaléhavějších překážek bránících jednotnému trhu a pracovat na jejich odstranění,

— přijetí aktu pro odolnost a mimořádné situace na vnitřním trhu v roce 2024 v návaznosti na pandemii COVID-19, jehož cílem je předcházet budoucím narušením obchodu v souvislosti s krizemi.

Navzdory tomuto pokroku se stále vyskytují překážky, které i nadále ovlivňují jednotný trh a mají negativní dopad na obchod a investice. Na tento problém upozornili Enrico Letta ve své zprávě z dubna 2024 nazvané „Mnohem více než jen trh" a Mario Draghi ve své zprávě ze září 2024 nazvané „Budoucnost evropské konkurenceschopnosti". Uvedenými otázkami se zabývá rovněž strategie Evropské komise pro jednotný trh z roku 2025, která identifikuje soubor překážek pro naplnění potenciálu jednotného trhu, které označuje za „deset nejhorších". Mezi tyto překážky, které strategie hodlá odstranit, patří příliš složitá pravidla EU, obtíže při zakládání a provozování společností, zdlouhavé a složité postupy uznávání odborných kvalifikací napříč zeměmi EU a roztříštěná pravidla pro obaly, označování a odpady.

ÚLOHA EVROPSKÉHO PARLAMENTU

Obecně platí, že když Evropská komise navrhne změny právních předpisů, musí je před jejich vstupem v platnost schválit Evropský parlament a Rada EU. Tento proces, během nějž mohou Evropský parlament a Rada EU v rovnoprávném postavení navrhovat změny návrhu Evropské komise, se nazývá „řádný legislativní postup". Evropský parlament proto hraje zásadní úlohu při utváření pravidel, jimiž se řídí rozvoj vnitřního trhu a volný pohyb zboží.

A. Harmonizace a bezpečnost výrobků

Evropský parlament byl vždy velkým zastáncem dokončení vnitřního trhu. Zdůrazňoval „nový přístup" k harmonizaci vnitrostátních právních předpisů nastíněný v bílé knize Evropské komise z roku 1985, jehož cílem bylo usnadnit volný pohyb zboží, a hrál významnou úlohu při utváření harmonizačních směrnic, které vedly k vytvoření jednotného trhu v roce 1993.

Intenzivně se také angažoval v práci na novém legislativním rámci. Jedná se o balíček opatření, který byl přijat v roce 2008 s cílem zlepšit vnitřní trh se zbožím. Posílil pravidla dozoru nad trhem, která zajišťují, aby nepotravinářské výrobky na trhu EU neohrožovaly spotřebitele a pracovníky, a zvýšil kvalitu posouzení s cílem zajistit, aby výrobky splňovaly normy EU. Evropský parlament měl v tomto ohledu tyto priority:

— zajistit, aby všechny subjekty na trhu nesly odpovědnost za soulad výrobků s předpisy a za jejich bezpečnost,

— zvýšit viditelnost označení CE (*Conformité Européene*), které dokládá, že výrobek splňuje požadavky stanovené v pravidlech EU pro výrobky, a porozumění tomuto označení mezi spotřebiteli.

Evropský parlament se rovněž podílel na tom, aby bylo do souladu s tímto rámcem uvedeno devět dalších směrnic, které upravují řadu výrobků, včetně výtahů, pyrotechnických výrobků a výbušnin.

V letech 2009 až 2011 začala Evropská komise pracovat na návrhu revize směrnice o obecné bezpečnosti výrobků z roku 2001. Roztříštěná a překrývající se pravidla a povinnosti vyvolávaly mezi hospodářskými subjekty a vnitrostátními orgány zmatek a cílem této revize bylo příslušné postupy zefektivnit a zjednodušit. V březnu 2011 zveřejnil Evropský parlament o této navrhované revizi usnesení, v němž vyzval k vytvoření jednotného systému dozoru nad trhem pro všechny výrobky. Výsledkem byl balíček o bezpečnosti výrobků a dozoru nad trhem z roku 2013, který se skládá ze dvou nařízení, jejichž cílem bylo zlepšit bezpečnost výrobků pro spotřebitele a fungování vnitřního trhu prostřednictvím účinného dozoru nad trhem.

V dubnu 2019 přijal Evropský parlament nařízení, jehož cílem bylo posílení dozoru nad trhem a souladu výrobků s předpisy. V roce 2021 zveřejnila Evropská komise nový návrh, který měl dále zvýšit bezpečnost nepotravinářských spotřebních výrobků. Aktualizovaná pravidla, jejichž cílem bylo zaručit přísné bezpečnostní normy pro všechny výrobky prodávané v EU, a to on-line i off-line, byla formálně schválena Evropským parlamentem v březnu 2023, což vedlo k přijetí nařízení o obecné bezpečnosti výrobků v květnu 2023.

B. Normalizace

Normalizace plní ústřední roli v řádném fungování vnitřního trhu. Harmonizované unijní normy napomáhají k zajištění volného pohybu zboží na vnitřním trhu, umožňují podnikům v EU dosáhnout vyšší konkurenceschopnosti a chrání zdraví a bezpečnost spotřebitelů a životní prostředí.

Dne 2. února 2022 představila Evropská komise strategii pro normalizaci na podporu odolného, ekologického a digitálního jednotného trhu a navrhla změny nařízení o normalizaci z roku 2012. V důsledku toho bylo v prosinci 2022 přijato nařízení, které aktualizovalo právní rámec EU týkající se norem EU. Dne 23. ledna 2023 uspořádal Výbor Evropského parlamentu pro vnitřní trh a ochranu spotřebitelů slyšení, na němž se za účasti Evropské komise a různých zúčastněných stran diskutovalo o minulých a budoucích směrech v normalizační politice.

V návaznosti na novou strategii pro normalizaci zveřejnila Evropská komise dne 30. března 2022 návrh na harmonizaci uvádění stavebních výrobků na trh. Jednání Evropského parlamentu s Radou o tomto návrhu vyústila dne 27. listopadu 2024 v přijetí nařízení, kterým se stanoví harmonizovaná pravidla pro uvádění stavebních výrobků na trh. Tato nová harmonizovaná pravidla:

— uvádějí ustanovení týkající se hospodářských subjektů ve stavebnictví do souladu s novým legislativním rámcem a s nařízeními o dozoru nad trhem a ekodesignu,

— zavádějí systém digitálních pasů výrobků pro stavební výrobky,

— vztahují se i na použité a repasované výrobky prostřednictvím zvláštních technických specifikací.

C. Uplatnění v oblasti zdraví a mimořádných situací

Evropský parlament rovněž zaměřil své úsilí na nařízení o lanových dráhách, spotřebičích plynných paliv, zdravotnických prostředcích a osobních ochranných prostředcích.

Hlasoval také pro nařízení o systému eCall, které stanoví regulační, technické a bezpečnostní požadavky na „eCall" – palubní systém, který ve všech zemích EU v případě vážné nehody automaticky kontaktuje nejbližší centrálu tísňového volání a sdělí jí místo, čas nehody, identifikační číslo vozidla a směr jízdy. Na základě tohoto nařízení je povinné instalovat systém eCall do každého nového modelu osobního automobilu nebo lehkého užitkového vozidla schváleného pro výrobu po 31. březnu 2018.

Kromě toho přijal Evropský parlament v roce 2019 v rámci balíčku opatření týkajících se oběhového hospodářství právní předpisy, které harmonizují pravidla vnitřního trhu pro hnojiva, včetně hnojiv vyrobených z recyklovaných nebo organických materiálů, a stanoví pravidla pro hnojivé výrobky EU s označením CE, včetně omezení týkajících se kontaminujících látek a mikroorganismů způsobujících onemocnění.

D. Pandemie COVID-19

Vypuknutí pandemie COVID-19 v Evropě, k němuž došlo na začátku roku 2020, znamenalo pro vnitřní trh velkou výzvu. Nakažlivost viru vedla k omezením pohybu osob uvnitř EU a nepružnost státních hranic v tomto ohledu vzrostla. V dubnu 2020 přijal Evropský parlament usnesení o boji proti pandemii a jejím následkům, v němž zdůraznil zásadní potřebu zachovat otevřené vnitřní hranice EU pro zboží a vyzdvihl úlohu jednotného trhu v kolektivní prosperitě EU i jeho ústřední roli v reakci na krizi. Tento přístup založený na spolupráci byl klíčový pro to, aby se základní zboží, včetně zdravotnického materiálu a vybavení, mohlo pohybovat po celé EU, a zmírnil se tak dopad omezení na hranicích, která zavedly jednotlivé státy.

Studie Evropského parlamentu z února 2021 se zabývala dopadem pandemie na volný pohyb zboží a ochranu spotřebitelů a navrhla další opatření ke zvýšení odolnosti jednotného trhu vůči budoucím krizím.

E. Harmonizace cel

Evropský parlament se významně podílel na harmonizaci celních postupů. Vyvrcholením tohoto úsilí bylo zřízení tzv. „jednotného portálu EU pro oblast celnictví" prostřednictvím nařízení z roku 2022. Jedná se o **soubor elektronických služeb**, které umožňují výměnu informací mezi elektronickými systémy celních orgánů, Evropské komise, vnitrostátních orgánů zemí EU a hospodářských subjektů.

Nařízení, které výše uvedené služby zavedlo, platí od prosince 2022, s výjimkou některých pravidel, která se použijí od prosince 2031. Toto nařízení zároveň:

— stanoví pravidla pro zlepšení digitální administrativní spolupráce a sdílení informací mezi celními správami a dalšími orgány státní správy odpovědnými za prosazování „necelních formalit", tj. pravidel stanovených v jiných právních předpisech EU, než jsou celní předpisy, na hranicích EU v různých oblastech, které spadají do oblasti působnosti EU, jako je zdraví a bezpečnost, ochrana životního prostředí, rybolov, zemědělství a dozor nad trhem,

— zavádí centralizovaný systém, známý jako „jednotný celní portál EU pro výměnu certifikátů", jehož cílem je zlepšit sdílení a zpracování údajů předkládaných hospodářskými subjekty celním orgánům, Evropské komisi a vnitrostátním orgánům zemí EU a zajistit, aby tyto orgány dostávaly údaje v reálném čase,

— požaduje, aby země EU zavedly a provozovaly soubor systémů a služeb známých jako „vnitrostátní jednotné portály pro oblast celnictví“, které umožní výměnu informací mezi elektronickými systémy jejich celních orgánů, vnitrostátních orgánů, Evropské komise a hospodářských subjektů.

Následná fáze, která začne v roce 2031, zavede systém sdílení dat mezi podniky a veřejnou správou, jehož účelem bude zjednodušení celních řízení pro podniky, které se zabývají dovozem nebo vývozem zboží. Cílem tohoto systému je výrazně omezit stávající překážky obchodu.

Ve studii Evropského parlamentu z prosince 2022 byla provedena analýza rozdílných celních povolovacích postupů, které mají jednotlivé země EU pro produkty vstupující do EU. Tato analýza dospěla k závěru, že tyto rozdílné postupy vedou k obchodním překážkám a narušením vnitřního trhu. Jedním z navrhovaných řešení tohoto problému je vytvoření evropské celní agentury.

Evropská komise proto v květnu 2023 předložila návrh revize celních předpisů EU spolu se sdělením nazvaným „Celní reforma: posunutí celní unie na další úroveň“, v němž byl představen komplexní přístup k modernizaci celního rámce EU. Významným prvkem tohoto modernizačního návrhu je zřízení celního datového centra EU spravovaného nově zavedeným Celním úřadem EU. Toto centrum bude shromažďovat, zpracovávat, propojovat a uchovávat všechny příslušné údaje, a umožní tak:

— lepší odhalování podvodů a nedodržování předpisů,

— výměnu údajů mezi EU a třetími zeměmi,

— spolupráci mezi celními orgány různých zemí EU.

V březnu 2024 přijal Evropský parlament k tomuto návrhu svůj postoj, v němž budoucí zřízení Celního úřadu EU a celního datového centra EU uvítal. Rada a Evropský parlament dosáhly dne 26. března 2026 ve věci této nejvýznamnější revize celních předpisů EU od roku 1968, kterou se mění celní kodex Unie a zavádí nový celní rámec založený na datech, centralizované celní datové centrum, nový status obchodníka kategorie „Trust and Check“ a opatření týkající se zásilek nízké hodnoty, přelomové politické dohody.

Tento dokument zpracovala tematická sekce Evropského parlamentu pro hospodářství a růst. Další informace k tomuto tématu naleznete na internetových stránkách Výboru Evropského parlamentu pro vnitřní trh a ochranu spotřebitelů.

Barbara MARTINELLO
04/2026